

**O'ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMI VA ICHKI TURIZMNING
RIVOJLANISH TAMOYILLARI HAMDA TURIZMNING PANDEMIYA
BILAN BOG'LIQLIGI**

Mustanov Navro'zbek,

Talaba, Yodju tehnika Instituti, Toshkent

Mirobidova Dildora

Talaba, Yodju tehnika Instituti, Toshkent

Azamatova Sabina

Talaba, Yodju tehnika Instituti, Toshkent

Toshpo'latova Maftuna

Talaba, Yodju tehnika Instituti, Toshkent

Annotatsiya: Maqolada mamlakatda ziyorat turizmini rivojlantirish, pandemiyaning turizmga ta'sir omillari, ichki turizmning o'rnini va ahamiyati va ularni rivojlantirish yo'nalishlari va mintaqalarda turistik resurslardan samarali foydalanish usullari ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar Ziyorat turizm, ichki va tashqi turizm, tarixiy va ziyoratgoh joylar, madaniy joylar, pandemiya, turizmni tahlil qilish

Аннотация: В статье описывается развитие паломнического туризма в стране, влияние пандемии на туризм, роль и значение внутреннего туризма и их развитие, а также способы эффективного использования туристских ресурсов в регионах.

Ключевые слова: Паломнический туризм, внутренний и зарубежный туризм, исторические и паломнические места, культурные объекты, пандемия, анализ туризма

Annotation: The article describes the development of pilgrimage tourism in the country, the impact of the pandemic on tourism, the role and importance of domestic tourism and their development, and ways to effectively use tourist resources in the regions.

Keywords: Pilgrimage tourism, domestic and foreign tourism, historical and pilgrimage sites, cultural sites, pandemic, tourism analysis

Kirish. Bugungi kunda O'zbekistonda ijtimoiy hayotning barcha sohalarida keng ko'lamli islohatlar amalga oshirilmoqda va ushbu islohotlarning asosiy maqsadi mamlakat iqtisodiyotini yanada rivojlantirish va o'zbek xalqining turmush farovonligini oshirish ko'rsatkichidir. Turizm O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va o'sishida muhim o'rin tutadi va keyingi yillarda Turizmning boshqa sohaları qatori mamlakatda ziyorat turizmini rivojlantirishga katta e'tibor berilmoqda. Hozirgi kunga kelib, dunyoda ibodat va ziyoratgohlarni o'rganishga qiziqish kuchaygan, chunki muqaddas joylar insonlar kundalik hayotining ajralmas qismi bo'lib kelmoqda.

Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli tarmoqlardan biri bu Milliy Turizmdir, dedi O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev, - O'zbekiston turizm sohasida katta salohiyatga ega davlatdir. Mamlakatimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros ob'ektlari mavjud va ularning aksariyati YuNESKO ro'yxatiga kiritilgan. Shu bilan birga, mamlakatimizning o'ziga xos tabiati, go'zal dam olish zonaları imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi sayyohlik yo'nalishlarini ochish mumkin (МИРЗИЁЕВ, 2018).

Jahon brendlarining faol ishtiroki bilan ushbu sektorda biz turizm, ekologik ma'rifiy, etnografik, gastronomik, turizm va boshqa sohalarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishimiz kerak. Shu munosabat bilan biz davlat va xususiy sheriklik munosabatlarini qo'llash sohani rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar ochishini hisobga olishimiz kerak. Samarqand, Buxoro, Xorazim, Surxondaryo va Toshkentdagi muqaddas qadamjolarini va yodgorliklarni ziyorat qilishdan iborat bo'lgan "Kichik haj" dasturini ishlab chiqish va tezlashtirish zarur. Shuningdek, ichki turizm sohasida keng ko'lamli imkoniyatlarni to'liq ishga tushirish zarur (МИРЗИЁЕВ, 2018).

"O'zbekiston Osiyo mamlakatlarini COVID-19 tanaffusidan keyin sayyohlik rivojlanishini rag'batlantirishga da'vat etdi", - deb yozdi "Jenmin Jibao". Xitoydagi eng nufuzli kundalik nashrlardan biri "Jenmin Jibao" gazetasining veb-sahifasida O'zbekiston turizm salohiyati mavzusiga bag'ishlangan maqola e'lon qilindi.

Maqolada O'zbekiston COVID-19 pandemiyasi sharoitida iqtisodiy qayta tiklanish uchun Osiyo mamlakatlarini sayyohlik rivojlanishini rag'batlantirishga chaqirgani ma'lum qilingan. "Bu haqda "Yangi xavfsiz va sog'lom turizm" mavzusida videokonferensiya shaklida bo'lib o'tgan Osiyo hamkorlik muloqotiga a'zo davlatlar Tashqi ishlar vazirlari kengashining XVII yig'ilishida bayonet berildi", deb yozadi nashr.

Tadbir chog'ida COVID-19 pandemiyasi sharoitida jahon iqtisodiyotini qayta tiklash, jumladan, turizm sohasini rag'batlantirishga faol tayyorgarlik ko'rish bosqichiga o'tish uchun qat'iy choralar qabul qilish va sa'y-harakatlarni birlashtirish zarurligi qayd etildi. Xitoy nashri ta'kidlaganidek, O'zbekiston delegatsiyasi mamlakatda sayyohlik industriyasini har tomonlama qo'llab-quvvatlash bo'yicha majmuaviy chora-tadbirlar amalga oshiralayotgani to'g'risidagi ma'lumotlarni o'rtoqlashdi. Qayd etilganidek, sayyohlik qayta yo'lga qo'yilganidan keyin respublikaga kelgan xorijiy sayyohlar "turizmni yangi shaklda" – yanada xavfsiz, yanada rang-barang va yanada individual holda ko'rishlari mumkin bo'ladi. "Ilgari xabar berilganidek, ziyorat sayyohligini rivojlantirish doirasida O'zbekiston ziyoratchilarni eltish chog'ida 50 foizlik, havo qatnovlari geografiyasi kengaytirilgani va mamlakat aeroportlari jozibadorligi yaxshilangani uchun 30 foizlik chegirmalar taqdim etilgan", deyiladi maqolada. Shuningdek, O'zbekiston 2021-yilda 1,7 million xorijlik va 7,5 million ichki sayyohlarni jalb etishni rejalashtirganini qayd etgan, deb xabar beradi "Dunyo" AA. (Ernazarov, Yangi xavfsiz va sog'lom turizm, 28.01.2021).¹

1.1 Mehmondo'stlik va turizmda hayot sifati

Hayot sifatini takomillashtirishni qidirish zamonaviy iqtisodiy tizimlar uchun asosiy siyosiy maqsaddir. (Sato va boshqalarning fikriga ko'ra. 2014). Turizm bu sanoat jamoalar va yo'nalishlarning ijobiy rivojlanishi va sayohat qilish uchun qat'iy majburiyat bilan ajralib turadigan imkoniyat sifatida aniqlandi va ijobiy his tuyg'ularni boshdan kechiradigan, bu esa o'z navbatida shaxslarning shaxsiy farovonligi va baxtiga ta'sir qiladi (Dolnicar va boshq. 2013; Gilbert va Abullah

---

¹ (Ernazarov, Yangi xavfsiz va sog'lom turizm, 28.01.2021)

2004; Sirgy va boshq. 2011). Dam olish va sayohat qilish hayot sifatiga hissa qo'shadigan muhim sohalar sifatida keng tasdiqlangan. (Nawijn va boshq. 2010; Nawijn 2011b; Woo va boshq. 2016).²

Metodika. Tadqiqotda ob'ektiv va sub'ektiv choralar, shuningdek, birlamchi va mavjud ikkilamchi ma'lumotlar birlashtirilgan yondashuv qabul qilindi. Birinchidan, har bir jamoa uchun jamiyat farovonligining ijtimoiy jihatlari to'g'risida mavjud bo'lgan ma'lumotlar yig'ildi. So'ngra mavjud bo'lgan ikkinchi ma'lumotni to'ldirish va aholining turizm bilan bog'liq tajribasi va tushunchalariga oid nazariy asoslarning tarkibiy qismlarini o'lchash uchun anketa ishlab chiqildi (so'rovnomaning nusxasi so'rov bo'yicha yetakchi muallifdan olingan). So'rovnomada avvalgi tadqiqotlarda ishlatilgan savollar va ushbu tadqiqot loyihasi uchun maxsus ishlab chiqilgan ba'zi original savollar mavjud edi. Savollarning aksariyati inson kapitali, ijtimoiy kapital o'lchovlari bo'yicha ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar sharhidan olingan, jamiyatning o'ziga xosligi va jamoat xizmatlari (Ana Maria Campon-Cerro, 2019).³ So'rovnomaning maqsadi mutlaq reytinglar va ko'rsatkichlarni aniqlashdan ko'ra, tadqiqotning havolalarini va tushuntirish elementlarini o'rganishdir; va shuning uchun namuna ushbu mintaqadagi aholining umumiy sonini statistik jihatdan tahlil qilishni taminlamagan bo'lsada, u tadqiqot jamoalarining turli xil tasavvurlarini namoyish etadi. Qabul qilingan konvensiyani tanlash usuli boshqa turizm ta'siriga oid tadqiqot nashrlariga hamohang ravishda olib borildi. Shuningdek, tadqiqotni o'tkazish mobaynida Adham Isroilovning (Institut talabalarining qaysi social media tarmoqlaridan ko'proq foydalanishi. 2021) yuzasidan shu yilning boshlarida o'tkazgan tadqiqot metodlaridan o'zimizning tadqiqotimiz metodlarini yaratishda (so'rovnomaning nusxasi so'rov bo'yicha yetakchi muallifdan olingan). So'rovnomada avvalgi tadqiqotlarda qo'llanilgan savollar va ushbu tadqiqot loyihasi uchun maxsus tuzib chiqilgan ba'zi original savollar ham mavjud. Tadqiqot metodlari so'rov shaklini yaratishda (Hu, H., Yang, Y., Zhang, J., COVID-19 va biznes turizm bilan bog'liqligi)⁴ to'g'risidagi tadqiqot metodlaridan ham foydalanilgan.

---

² (Muzaffer Uysal, April 2016)

³ (Ana Maria Campon-Cerro, 2019)

⁴ (Huaxia, 2021)

Adabiyotlar sharhi. Islomshunoslik dini va ilm-fan ravnaqi, ularning ilmiy va ma'naviy merosi, O'rto Osiyo hududida islom sivilizatsiyasini shakllantirishdagi o'rni, xalqning boy tarixi va mehmondo'stligi uchun O'zbekiston olimlarining qo'shgan hissasi asos bo'ladi. Mamlakatda tashrif buyuradigan turizmni rivojlantirish uchun Ismoiliy, Tsar Bakr, Chashmai Ayub, Shohizinda, Ruhobot, Imom al-Buxoriy, Bahouddin Naqshband, Go'ri Amir, Xo'ja Ahror, Pahlavon Mahmud, Hazrati Imom, Zangi ota, Sulton Saodat, Hakim at-Termiziy kabi mashhur ziyoratchilar bu fikrning dalilidir. Mamlakatda dunyoga mashhur ziyorat va ziyoratgohlar bor, ularning tashrifi Islomning kichik ziyoratiga tenglashtirilgan. Xususan, O'rto Osiyodagi Samarqanddagi Qusam ibn Abbos qabrini ziyorat qilish Ka'baning ziyoratiga tenglashtiriladi (Xoshimov, 2001, 34-bet).⁵ O'zbekistonda ziyoratchilarga qulaylik yaratish maqsadida muqaddas ziyoratgohlar va ziyoratchilarga mo'ljallangan mobil ilovalar ishlab chiqildi.

O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqilmoqda va respublikamizga tashrif buyuradigan turizm imkoniyatlari to'g'risida jahon hamjamiyatini xabardor qilish masalasiga e'tibor qaratilmoqda. O'zbekistonda yangi sayyohlik brendini rivojlantirish, tashrif buyuruvchilar uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratish, tashrif buyuruvchilar talablarini inobatga olgan holda mavjud sayyohlik yo'nalishlarini takomillashtirishga katta e'tibor qaratildi. Turkiya, Eron, Pokiston, Malayziya, Indoneziya, Birlashgan Arab Amirliklari va boshqa mamlakatlardan kelgan sayyohlar soni O'zbekistonga tashrif buyurish yo'nalishida ko'paygan. 2019 yil may oyida Samarqandda "Buyuk Ipak yo'li kurortida ziyorat turizmining qayta tiklanishi" mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya bo'lib o'tdi. Diniy ziyoratgohlarning o'zi ziyorat turizmi uchun yetarli emas. Sayyohlarni jalb qilish uchun targ'ibot ishlari yaxshi viza rejimi, aeroportlarda ibodat qilish uchun sharoitlar, mehmonxonalar va hokazolar yaxshi yo'lga qo'yilishi kerak.

Buxoroda podshoh cherkov hovlisi, ibodat zali, Sayfiddin Boharziy, Kalon minorasi, Magoki Attoriy, Piri Dastgir, Xo'ja Ismat masjidlari, shuningdek, ko'plab

---

⁵ (Jurakhonovich, Apr - jun 2020)

muqaddas joylar va ziyoratgohlar mavjud. Bular Abduholiq G'ijdivoniy, dunyo xalqi ustozlari deb nomlangan, "Xoja Orif Mohitabon" deb nomlangan Xoja Muhammed Orif Ar revgari; Xoja Ali Romitani, uning nomi xalq orasida "Xoja Azizxon", Said Mir Kulal va Xazrat Bahouddin Naqshbandiy, odamlar orasida "Buyuk Xoja", "Avliyolar Sultoni" deb nomlangan. Sharqiy uyg'onish davrining IX–XII va XIV–XV asrlarida Islom ilmlari O'zbekiston hududida bir necha yo'nalishda ilmiy donolik tarzida rivojlanib, so'zni bilish, rivoyatlarni bilish, Yakkaxudolik, e'tiqodni bilish, insonni dunyo yordamida bilish. O'zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish uchun boshqa ko'plab muqaddas joylar va ziyoratgohlar mavjud. Surxondaryo viloyatida Hakim at-Termiziy ansambli, Sulton Saodat maqbarasi, Abu Muhammad at-Termiziy maqbarasi, Qirq qiz qal'asi, Fayoztepa yodgorligi, Buddist ibodatxonasi, Zartepa, Dalvarzintepa, Eski Termiz, buddizmning Qoratepa, Oqsaroy kabi yodgorliklari. Qashqadaryo viloyatida Doruttilovat ansambli, Shamsiddin Potter maqbarasi, Gumbazi Sayidon, Ko'k Gumbaz Masjidi, Dorussaodat ansambli, Imom Ismoil al-Buxoriy, Mahdumi A'zam, Xorn-Zinda ansambli mavjud. Samarqand viloyatida Abu Mansur Muhammad ibn Muhammad maqbarasi, Imom Burxoniddin Marg'inoniy maqbarasi, Xo'ja Abdu Darun maqbarasi, Xazrati Xizr masjidi, Nuriddin Basir maqbarasi, Burxoniddin Sagarjiy (Ruhobod) maqbarasi, Cho'ponning otasi maqbarasi, Xo'ja Ahror qabri, Doniyor payg'ambar (Muqaddas Daniil) maqbarasi. Buxoro viloyatidagi diniy ziyoratgohlar Kalon Masjidi, Somoniy maqbarasi, Boloxovuz Masjidi, Magoki Attoriy Masjidi, Habib Xavuz Ansambli, Nodir Devon Begi Xonaqosi, Namozgoh Masjidi, Chashmai Ayub maqbarasi, Fayzobod Xonaqosi, Xo'ja Zayniddin Masjid – Honaqosi, Xazrati Bahouddin Naqshbandiy maqbarasi, Abduxoliq G'ijdivoniy maqbarasi. Xorazim viloyatining diniy yodgorliklari – Said Alovuddin maqbarasi, Juma Masjidi, Pahlavon Mahmud maqbarasi, Muxtor Vali maqbarasi, va boshqalar (Eraliev va boshq., 2017. 76-bet).

Mamlakatimiz sayyohlik imkoniyatlari va salohiyatini xalqaro miqyosda targ'ib qilish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan o'nlab mamlakatlar vakillari ishtirok etgan ziyorat turizmining 1-xalqaro forumi bo'lib o'tdi. 2019-yil fevral oyida O'zbekistonni islom dunyosidagi

eng katta ziyorat markazlaridan biri sifatida Buxoro tan olindi. Prezident Sh. Mirziyoyev farmoni bilan “Pilgrim Visa” vizasi joriy etildi va ushbu viza 2 oygacha bolgan muddatda berilishi belgilab qoyildi. (Bakhtiyor Ruzmetov va boshq. 2020).⁶ Turizm nuqtai nazaridan inqirozni boshqarish bo'yicha adabiyotda sanoatning turli xil falokatlarga, shu jumladan moliyaviy inqirozlarga, tabiiy ofatlarga, terroristik hujumlarga va yuqumli kasalliklarning tarqalishiga ta'sir ko'rsatadigan eng yaxshi amaliyotlari o'rganildi

(Jin, Qu, va Bao, 2019; Page, Yeoman, Munro, Connell, va Walker, 2006).⁷ Biroq, COVID-19 chuqurligi va ko'lamini hisobga olgan holda, ushbu pandemiya turizm bilan bog'liq biznes, ayniqsa kichik va o'rta firmalar uchun kutilmagan muammolarni keltirib chiqardi (Humphries, Neilson, va Ulysea, 2020). Shuning uchun, COVID-19 kabi og'ir inqiroz paytida, ko'pgina korxonalar milliy va mahalliy hukumatlarning moliyaviy yordamini xohlaydilar, masalan, kreditlar va qarzlarni yumshatish (Humphries va boshq., 2020).

Natijalar va munozara. O'zbekistonning ziyorat turizmi va ichki turizmning rivojlanishi hamda turizmning COVID-19 bilan bog'liqligi yuzasidan Toshkent shahridagi talabalar o'rtasida olib brogan so'rovnomamizda jami bo'lib 106 ta kishi ishtirok etdi. Shulardan, so'rovnomamizda ishtirok etganlardan 63,2% ni ayollar va 36,8% ni erkaklar tashkil etdi. Bundan shuni tushunishimiz mumkinki, O'zbekiston turizmiga qiziquvchilarning katta qismini ayollar tashkil etadi. 2- jadvalda ko'rsatilganidek, tadqiqotimizda ishtirok etgan talabalarning 52,8 (53%) ni 19 – 21 yoshdagilar tashkil etadi.

1 – jadval.

1. O'zbekiston yoshlarining sayohat qilish darajasi?					
		Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
2-3 oyda bir		12	11,30	11,0	11,0

⁶ (Jurakhonovich, Apr - jun 2020)

⁷ (Muzaffer Uysal, April 2016)

6-7 oyda bir	17	16,0	16,0	27,0
1 yilda bir marta	34	32,10	32,0	59,0
2-3 yilda bir marta	15	14,20	14,0	73,0
Umumun sayohat qilmayman	28	26,40	27,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

Tadqiqotimizda talabalarni sayohat qilish darajasini o'rganganimizda ularning sayohat qilish darajasi shuni ko'rsatdiki: 2-3 oyda bir marta sayohat qiladiganlari 11,3 % ni, 6 oyda bir marta sayohat qiladiganlari 16% ni, yilda bir sayohat qiladiganlari 32,1% ni, 2 yilda bir sayohat qiladiganlari 14,2% ni, va umuman sayohat qilmaydiganlari 26,4% ni tashkil etadi. Bu shuni ko'rsatadiki O'zbekiston yoshlari orasida sayohat qilish ko'rsatkichi juda pastligini anglatadi, buni yaqqol 3-jadvalda ko'rishimiz mumkin.

2 – jadval.

2. O'zbekiston turizmi haqida O'zbekiston yoshlarining fikri?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	13	12,30	12,0	12,0
Yomon emas	44	41,50	42,0	54,0
Yaxshi	46	43,40	43,0	97,0
Juda yaxshi	3	2,80	3,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekistonning turizmi to'g'risida talabalarning fikrlarini o'rganishda tadqiqotimiz natijalari shuni ko'rsatdiki; talabalarning 12,3% foizi juda yomon degan fikrni, 41,5% foizi yomon emas degan fikrni, 43,4% foizi yaxshi degan fikrni, 2,8% foizi juda yaxshi degan fikrni bildirishgan. Bundan ko'rinib turibdiki O'zbekiston yoshlari turizmga ham yaxshi ham yomon fikr bildirishadi va ba'zilari O'zbekiston turizmining ahvoli juda yomon deya fikr bildirishadi. Buning isbotini yuqoridagi jadval orqali ko'rishingiz mumkin.

3 – jadval.

3. O'zbekiston yoshlarining O'zbekiston turizmi to'g'risida bilim ko'nikmalari?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	5	4,70	5,0	5,0
Yomon	12	11,30	11,0	16,0
Yaxshi	85	80,20	80,0	96,0
Juda yaxshi	4	3,80	4,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekiston yoshlarining O'zbekiston turizmi borasidagi bilim va ko'nikmalari qay darajada ekanligini tadqiqotlarimiz natijasi shuni ko'rsatdiki; ularning bilim va ko'nikmalari 4,7% foizi juda yomon, 11,3% foizi yomon, 80,2% foizi yaxshi, 3,8% foizi juda yaxshi degan fikrni bildirishgan. Bundan ko'rinib turibdiki O'zbekiston yoshlarining ko'pchilik qismi O'zbekiston turizmi borasida bilim va ko'nikmalarga ega ekanliklari ko'rinib turibdi. Buning yaqqol isbotini yuqoridagi jadval orqali bilib olishingiz mumkin.

4 – jadval.

4. COVID-19 O'zbekiston turizmiga qanaqa ta'sir qilmoqda?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli	Kumulyativ

			foiz	foiz
Juda yomon	44	41,0	41,0	41,0
Yomon	54	50,90	51,0	92,0
Yaxshi	7	6,60	7,0	99,0
Juda yaxshi	1	0,90	1,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

COVID-19 O'zbekiston turizmiga qanaqa ta'sir qilmoqda degan savolimizga tadqiqotlarimiz natijasi shuni ko'rsatadiki; 41,5% foizi juda yomon, 50,9% foizi yomon, 6,6% foizi yaxshi, 1% foizi juda yaxshi degan fikrni bildirishgan; Bundan shuni tushunishimiz mumkinki, O'zbekiston yoshlarining deyarli 95% foizi COVID-19 O'zbekiston turizmiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda deb biladi va yana shuni tushunishimiz mumkinki O'zbekiston turizmi va iqtisodiyoti rivojlanish pallasida oqsadi, buni O'zbekiston yoshlarining yuqoridagi bildirgan fikrlaridan bilishimiz mumkin.

5 – jadval.

5. O'zbekiston turizmining COVID-19 dan oldingi holati?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	4	3,80	4,0	4,0
Yomon	14	13,20	13,0	17,0
Yaxshi	74	69,80	70,0	87,0
Juda yaxshi	14	13,20	13,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekiston turizmining COVID-19 dan oldingi holati yuzasidan talabalar o'rtasida o'tkazgan so'rovnoma tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki; tabalarning 3,8% foizi juda yomon, 13,2% foizi yomon, 69,8% foizi yaxshi, 13,2% foizi juda yaxshi deb fikr bildirishdi. Bundan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston yoshlarining deyarli 70% foizi

COVID-19 dan oldin O'zbekiston turizmining holati yaxshi ekanligini ta'kidlaydi. Buni yuqoridagi jadval asosida ko'rish mumkin.

6 – jadval.

6. O'zbekiston turizmining COVID-19 dan keyingi holati?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	16	15,10	15,0	15,0
Yomon	32	30,20	30,0	45,0
Yaxshi	52	49,10	49,0	94,0
Juda yaxshi	6	5,60	6,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekiston turizmining COVID-19 dan keyin kechayotgan holati yuzasidan talabalar o'rtasida o'tkazgan so'rovnoma tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki; talabalarning 15,1% foizi O'zbekiston turizmi holati juda yomon degan fikrni, 30,2% foizi yomon, 49,1% foizi yaxshi va 5,6% foizi juda yaxshi deya fikr bildirishdi. Bundan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston yoshlarining teng yarmi O'zbekiston turizmining holati COVID-19 dan so'ng yaxshi ekanligini ta'kidlashdi.

7 – jadval.

7. O'zbekistonda turizm xizmat ko'rsatish holati?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	3	2,80	3,0	3,0
Yomon	28	26,40	26,0	29,0
Yaxshi	64	60,40	60,0	89,0
Juda yaxshi	11	10,40	11,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekistonda turizm xizmat ko'rsatish holatini yuzasidan olib borilgan so'rovnoma tadqiqotlar natijasi shuni ko'rsatadiki; talabalarning O'zbekiston turizmida xizmat

ko'rsatish sifati bo'yicha 2,8% foizi juda yomon, 26,4% foizi yomon, 60,4% foizi yaxshi, 10,4% foizi juda yaxshi deya fikr bildirishdi. Bu tadqiqot natijasidan shuni ko'rishimiz mumkinki, O'zbekiston yoshlarining ko'pchilik qismi O'zbekistonda turizm xizmati sifati yaxshi ekanligini ta'kidlashdi. Buni yuqoridagi jadval orqali yaqqol ko'rish mumkin.

Yurimizda turizm va mehmondo'stlik sohasida xizmat ko'rsatish bo'yicha mutaxassislarning yetishmasligi yuzasidan o'tkazgan so'rovnomamiz natijasi shuni ko'rsatdiki, so'rovnomada ishtirok etganlarning 55 tasi ya'ni 53,8 % foizi bu fikrni yomon deya baholadi.

8 – jadval.

8. Prezidentimizning O'zbekiston turizmini rivojlantirishga oid qarorlariga fikringiz qanaqa?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	3	2,80	3,0	3,0
Yomon	6	5,70	6,0	9,0
Yaxshi	66	62,30	62,0	71,0
Juda yaxshi	31	29,20	29,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

Yurtboshimizning turizm sohasiga oid chiqarayotgan qarorlarini O'zbekiston yoshlarining 62,3% foizi qo'llab-quvvatlaydi.

9 – jadval.

9. O'zbekistonda turizm sohasiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilinishi – sizningcha?

	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	2	1,90	2,0	2,0
Yomon	6	5,70	6,0	8,0
Yaxshi	51	48,10	48,0	56,0
Juda yaxshi	47	44,30	44,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

Yurtimizda turizmni rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni ko'proq jalb qilish kerak bilshadi deb bilishadi yurtimiz yoshlari.

10 – jadval.

10. Yurtimizning ziyorat turizmi va ichki turizmini rivojlantirish maqsadida yetuk kadrlarni tayyorlab chiqarishi turizmni yaxshilash uchun bu...?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz
Juda yomon	1	0,90	1,0	1,0
Yomon	1	0,90	1,0	2,0
Yaxshi	55	51,90	52,0	54,0
Juda yaxshi	49	46,20	46,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

Yurtimizning 98% foiz yoshlari turizm sohasini yaxshilash uchun yetuk kadrlarga ehtiyoj katta ekanligini ta'kidlashadi.

11 – jadval.

11. O'zbekiston COVID-19 dan so'ng turistlarni qabul qilishga astoydil tayyorgarlik ko'rmoqda bu...?				
	Chastotasi	Foizi	Yaroqli foiz	Kumulyativ foiz

Juda yomon	2	1,90	2,0	2,0
Yomon	15	14,20	14,0	16,0
Yaxshi	57	53,80	54,0	70,0
Juda yaxshi	32	30,20	30,0	100,0
Total	106	100,0	100,0	

O'zbekiston yoshlarining fikr bildirishicha ularning 84% foiz qismi Pandemiya dan so'ng turistlarining tashrif buyurishiga ijobiy fikr bildirishdi.

Xulosa. So'ngi yillarda turizm sohasi tomonidan O'zbekistonning turizm salohiyatini jahon miqyosida targ'ib qilish bo'yicha keng ko'lamli ishlarni amalga oshirmoqda. Turizm sohasi vakillari ichki va xorijiy sayyohlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish bo'yicha choralarni ko'rishmoqda, birinchi navbatda, mamlakatimiz hududlaridagi turizm infratuzilmasini yaxshilashga doir faol ishlar olib borilmoqda. COVID-19 bilan bog'liq global pandemiya va undan keyin turizm sanoatida yuz bergan butunjahon inqirozdan oldin bizning yurtimizga tashrif buyurishni istagan sayyohlar oqimi kattaligi tufayli O'zbekiston mehmondo'stlik sanoati joylar yetishmasligi va transport xizmatlarini ko'rsatishda qiyinchiliklarga duch keldi. 2020 yilda 8 millionga yaqin chet ellik mehmonlar kelishi kutilgan edi. Afsuski, bu butun dunyoda va mamlakatimizda turizmning to'xtab qolishi va vaqtinchalik ishsizlikka olib keldi. Umid qilamizki, tez orada koronavirus pandemiyasi keltirib chiqargan inqiroz chekinadi va mamlakatimizda ziyorat turizmi va turizmni rivojlantirish yo'lida rejalashtirilgan marralar, jumladan, 2025 yilgacha 10 milliondan ortiq chet ellik mehmonlarni qabul qilish bo'yicha ko'rsatkichga erishishga oid ishlar boshlanadi. O'zbekistondagi turizm sohasi vakillaridan sabr-matонат va birgalikda sa'y-harakatlar bilan global raqobatga tayyorgarlik ko'rishlarini so'rayman! Birdamlikda biz barchasiga erishishimiz mumkin! Bizning oldimizda yangi ish o'rinlari, turizmning yangi turlarini yaratish, turistik xizmatlarni diversifikatsiya qilish, monetizatsiyalash bilan bog'liq katta vazifalar turibdi. Bu esa, shubhasiz, mamlakatimizdagi aholi farovonligi darajasining oshishiga turtki beradi. Ayni paytda biz bor kuchimizni ichki va mahalliy turizm va ziyorat turizmni rivojlantirishga yo'naltirishimiz kerak. Xorijlik

sayyohlarni jalb qilish mamlakatimizda sayohat xavfsizligi sharoitlarining yaratilishi bilan bog'liq bo'ladi. Muvaffaqiyat Vatanimiz ravnaqi yo'lida olib borilayotgan sa'y-harakatlarimizga bog'liq bo'ladi. Biz guvohi bo'lgan turizm sohasidagi islohotlarning dinamikasi va so'ngi yillarda erishilgan yutuqlar buni isbotladi. Barchamiz birga O'zbekistonning tez orada turizm yo'nalishida dunyodagi yetakchi davlatlardan biriga aylanishiga bor hissamizni qo'shamiz. (O'zbekiston Respublikasi Bosh vazir o'rinbosari, Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi raisi A. Abduhakimov. 01.09.2020)

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev, S. (2018). *2017-2022 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi*. Tashkent.
2. Ana Maria Campon-Cerro, J. M.-M.-F. (2019). *Best Practices in Hospitality and Tourism Marketing and Management*. Springer Link.
3. The Official Order of Stay of Tourists in Uzbekistan for the Period of the Coronavirus. In www.uzbektourism.uz, www.uzbektourism.uz (p. Uzbekistan). Tashkent: 03.03.2020.
4. Ernazarov, G. (2021). Yangi xavfsiz va sog'lom turizm. *Jenmin Jibao*, Xitoy.
5. Ernazarov, G. (28.01.2021). Yangi xavfsiz va sog'lom turizm. *Jenmin Jibao*, Xitoy.
6. Huaxia. (2021). Uzbekistan expects int'l tourists to return after pandemic . In Xinhua, www.xinhuanet.com (p. China). Xinhua: 2021-02-14 16:47:38.
7. Jurakhonovich, K. S. (Apr - jun 2020). Pilgrimage Tourism in Uzbekistan; Problems and Solutions. *Social Sciences and Humanities*, Uzbekistan.
8. Rustamovich, D. B. (2020). Analysis of the Development of Tourism in Uzbekistan. In J. o. Marketing, *Journal of International Business Research and Marketing* (p. Uzbekistan). Tashkent: September, 2020.
9. Turgunov, E. (2020). IMPACT OF COVID-19 ON UZBEKISTAN'S TOURISM INDUSTRY. In E. Turgunov, *Eurasian Research Institute* (p. Kazakhstan). Almaty: 06.07.2020-12.07.2020• No:267.
10. Uzbekistan, U. M. (2020). The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Uzbekistan Announces New COVID-19 Testing Measures For All Arriving Travelers . In U. M. Uzbekistan, *News & Events* (p. Uzbekistan). Tashkent: 22.12.2020.

11. UzDaily.com. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on the socio-economic situation in Uzbekistan. In UzDaily.com, *UzDaily.com* p.Uzbekistan Tashkent: 21/12/2020 19:30.
12. William Seitz, E. T.-O. (2020). Dynamically IdentifyingCommunity-levelCOVID-19 Impact Risks. *Dynamically IdentifyingCommunity-levelCOVID-19 Impact Risks*, p. USA.
13. <https://yuz.uz/news?category=Tourism&page=7&limit=10>, Янги Узбекистон; Turizm, yuz.uz (b. Uzbekistan). Tashkent: 11/02/2021.